

Received	Reviewed	Published	Doi Number
01.05.2019	16.06.2019	30.06.2019	10.18298/ijlet.12387

**The Views of Turkish Language Teachers on Turkish Syllabus Processes
of Syrian Students under Temporary Protection**

Arif ÇERÇİ ¹

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the opinions of Turkish teachers about attitudes of Syrian guest students towards the Turkish language courses, their basic language skills, teaching materials and planning, measurement and evaluation issues. In the study, 13 Turkish teachers were interviewed within the scope of qualitative research approach. Criterion sampling method was used in the selection of teachers. Turkish teachers who work in the central districts of Gaziantep (Şahinbey, Şehitkamil) and who have Syrian students under temporary protection in their classes In the 2018-2019 Academic Year were sampled. The interview was conducted in a semi-structured manner. The interview, which was recorded with video and audio, was transferred to text and a qualitative content analysis was performed. In the content analysis, the code system was applied for both the research group members and the questions. The following results were obtained in the research: Most of the Turkish teachers who participated in the study expressed that these students' negative attitudes towards learning Turkish, these students do not communicate with Turkish students, the least developed language skills of them are writing and reading skills, Turkish textbooks ingredients are above the level of these students, they did not carry out different planning and assessment studies for these students, they evaluate the language problem as the most important problem in the integration of Turkish students into the Turkish education system.

Key Words: Syrian students of temporary protection, Turkish education, Turkish teachers, migration, integration.

**Türkçe Öğretmenlerinin Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli
Öğrencilerin Türkçe Öğrenme Süreçlerine İlişkin Görüşleri ²**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Türkçe öğretmenlerinin; Suriyeli misafir öğrencilerin Türkçe derslerine yönelik tutumları, temel dil becerileri, öğretim materyalleri, plânlama, ölçme ve değerlendirme konularına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı kapsamında 13 Türkçe öğretmeni ile mülakat yapılmıştır. Öğretmenlerin seçiminde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılında, Gaziantep merkez ilçelerinde (Şahinbey, Şehitkâmil) görev yapan ve sınıflarında geçici koruma kapsamında Suriyeli öğrenci bulunan Türkçe öğretmenleri örnekleme alınmıştır. Görüşme yarı yapılandırılmış tarzda gerçekleştirilmiştir. Görüntülü ve sesli olarak kayıt altına alınan görüşme, yazıya aktarılarak nitel içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde hem çalışma grubu üyeleri hem de sorular için kod sistemi uygulanmıştır. Araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır: Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin çoğu; bu öğrencilerin Türkçe öğrenmeye yönelik tutumlarının olumsuz olduğunu, Türk öğrencilerle iletişim kurmadıklarını, yazma ve okuma becerilerinin en az gelişmiş dil becerileri olduğunu, Türkçe ders kitaplarının bu öğrencilerin seviyesinin üzerinde olduğunu, bu öğrencilere yönelik farklı planlama ve ölçme değerlendirme çalışmaları yapmadıklarını ve bu öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonunda en önemli sorun olarak "dil" sorununu gördüklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrenciler, Türkçe eğitimi, Türkçe öğretmenleri, göç, uyum.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, arifcerci@gmail.com.

² Bu çalışma 18-20 Nisan 2019 tarihlerinde Alanya'da düzenlenen 6. Asoscongress Uluslararası Eğitim Bilimleri Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1. Giriş

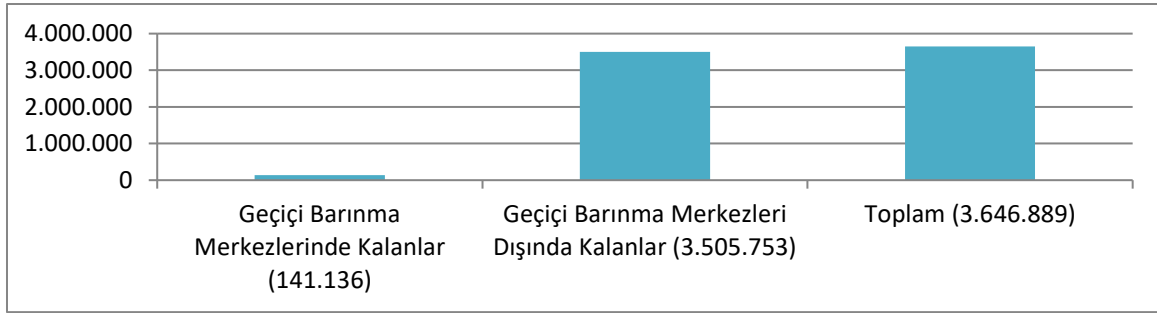
2011 yılının nisan ayında başlayan Suriye'deki iç karışıklıklar nedeniyle milyonlarca Suriyelinin güvenli bir bölge olarak gördükleri Türkiye'ye gelişi sadece cumhuriyet döneminin değil, 1492 yılında İspanya'dan gemilerle kurtarılan on binlerce Yahudi'nin Osmanlı topraklarına getirilmesinden bu yana göç tarihimizdeki en büyük göç hareketliliği olarak kabul edilebilir (GİGM, 2016). Ülkemizde geçici koruma kapsamına alınan Suriyeli sayısı 14.03.2019 tarihi itibarıyla 3.646.989'dur. Suriyelilerin yaş dağılımı incelendiğinde 5-18 yaş aralığındaki kişi sayısının 1.167.599 olduğu görülmektedir. Bu sayı aynı zamanda eğitim-öğretim hizmeti verilmesi gereken birey sayısı anlamına gelmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin yaş ve cinsiyet dağılımı

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.978.313	1.668.576	3.646.889
0-4	258.180	241.149	499.329
5-9	260.017	244.426	504.443
10-14	202.466	187.526	389.992
15-18	149.512	123.652	273.164
19-24	321.230	229.989	551.219
25-29	208.987	147.891	356.878
30-34	172.934	126.217	299.151
35-39	122.508	96.070	218.578
40-44	80.964	71.131	152.095
45-49	59.981	57.043	117.024
50-54	48.680	46.318	94.998
55-59	33.941	34.078	68.019
60-64	23.841	24.396	48.237
65-69	15.822	16.294	32.116
70-74	8.985	9.570	18.555
75-79	5.058	6.238	11.296
80-84	2.800	3.501	6.301
85-89	1.565	2.024	3.589
90+	842	1.063	1.905

*14.03.2019 itibarıyla. gigm.gov.tr adresinden alınmıştır.

Göç idaresi Genel Müdürlüğü'nün güncel verilerine göre Türkiye'deki 3.646.989 Suriyelinin çok az bir kısmı (141.136) kamplarda yaşamını sürdürürken geri kalan 3.505.753 kişi kamp dışında ülkemizin farklı şehirlerine dağılmış olarak yaşamını sürdürmektedir.

*14.03.2019 itibarıyla. gigm.gov.tr adresinden alınmıştır.

Grafik 1. Geçici barınma merkezleri ve dışında kalan Suriyeliler

Önceleri geçici bir göç hareketliliği olarak algılanan bu olay, Suriye'deki iç karışıklıkların devam etmesi nedeniyle ülkemizi güvenli bir liman olarak gören insanların uzun süre ülkemizde yaşayacakları gerçeği ile karşılaşılmasına neden olmuştur. Böylesine büyük bir göç hareketliliği beraberinde çözülmesi gereken birçok sorunu da getirmiştir. Çözülmesi gereken sorunların en önemlilerinden biri de eğitim alanındaki sorunlardır. İlk aşamada daha çok Suriyelilerin temel ihtiyaçlarına (barınma, beslenme, ısınma, güvenlik gibi) yönelik olarak sürdürülen hizmetler Suriyelilerin geçici Koruma statüsüne kavuşmalarından sonra eğitim, sağlık ve sosyal yardımlar gibi alanlarda artarak devam etmiştir. Eğitim alanında Milli Eğitim Bakanlığı, yayınladığı genelgeler ve diğer resmi yazılar yoluyla eğitim alanındaki işleyişi düzenlemeyi amaçlamıştır. Bu genelgelerden 23.09.2014 tarih ve 2014/21 sayılı olanı eğitim hizmetlerini güvence altına alması ve belirli standartlara bağlaması bakımından önemlidir.(Emin, 2016: 14). Bu genelgeyle;

- Öncelikle zorunlu eğitim çağındaki öğrenciler olmak üzere, yabancılara yönelik eğitim-öğretim faaliyetlerinin koordine edilmesi
- Eğitim çağındakilerin eğitime erişimlerinin sağlanarak, kaliteli eğitim sunulması
- Alanında ilgili birimler ve kurumlarla eş güdüm içerisinde çalışmaların yürütülmesi
- Acil durumlarda gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik iş ve işlemler konularında açıklamalar yer almaktadır (MEB, 2014).

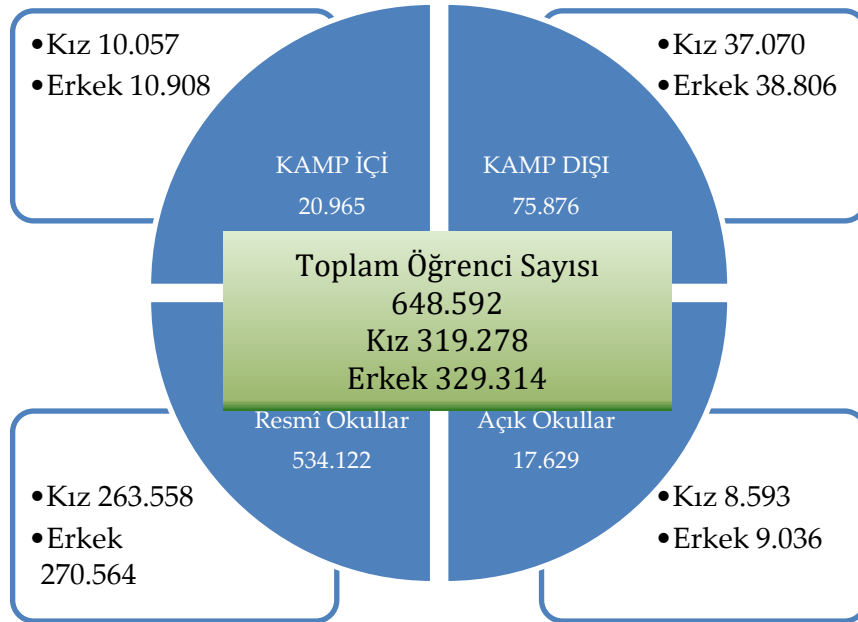
Milli Eğitim Bakanlığı Suriyelilere yönelik eğitim hizmetlerine stratejik plânında da (2015-2019) "Eğitim ve Öğretime Erişim" başlığı altında yer vermiştir. Plan dönemi sonuna kadar dezavantajlı gruplar başta olmak üzere, eğitim ve öğretimin her tür ve kademesinde katılım ve tamamlama oranlarını artırmak hedefine ulaşmak için:

"Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların da buldukları sürece eğitim görmelerini sağlamak üzere bu öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunun sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların denklik işlemlerinde yaşanan sorunların giderilmesi ve bu alanda eğitime ilişkin yaşanan genel sıkıntıların bertaraf edilmesi için uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde çalışmalar yapılacaktır." (MEB; 2015:37). Şeklinde Suriyelilere sunulacak eğitim-öğretim hizmetlerine yönelik ifadeler yer almaktadır. Milli

Eğitim Bakanlığının yol haritasını belirleyen belgede yer alan bu ifadeler, gerek bakanlığın eğitim politikalarında gerekse stratejik planlamada dikkate alınan üst politikalarda Suriyelilerin eğitiminin göz ardı edilmediğini göstermektedir.

Günümüzde Suriyeli çocuklar Milli Eğitim Bakanlığının 2014/21 sayılı genelgesi uyarınca kamplarda ve kampların dışında kurulan geçici eğitim merkezlerinde, devlet okullarının okul öncesinden 12. Sınıfa kadar her kademesinde, Suriyeliler tarafından açılan özel okullarda eğitim hizmetleri alabilmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Eylül 2018 verilerine göre 1.047.536 olan Suriyeli eğitim çağındaki nüfusun kademeli olarak Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî okullara kaydedilmesi çalışmaları devam etmektedir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî (Geçici Eğitim Merkezleri Dışında) okulda kitlesel göçle ülkemize gelen 477.931 geçici koruma altındaki Suriyeli ve 56.191 Iraklı olmak üzere toplam 534.122 öğrenci Türkçe müfredatla eğitim görmektedir. 19 ilimizdeki 213 geçici eğitim merkezlerinde ise tamamı Suriyeli olmak üzere 96.841 öğrenci yoğun Türkçe öğretimi temel olmak kaydıyla eğitim görmektedir. Ayrıca açık okullara kayıtlı 17.629 öğrenci bulunmaktadır. Toplamda 648.592 (319.278 kız (%49,23) , 329.314 erkek (%50,77)) kitlesel göçle ülkemize gelen öğrencinin eğitime erişimi sağlanmıştır (MEB, 2019). (Tablo 3)

Grafik 2. Kamp içinde ve dışındaki toplam öğrenci sayıları

Bu duruma rağmen Suriyeli çocukların eğitim hizmetlerinden yararlanma durumları halen istenen düzeye erişmiş değildir. UNICEF'İN Ocak 2019 verilerine göre Türkiye'de çoğu Suriyeli olmak üzere yaklaşık 4 milyon mülteci yaşıyor ve bu mültecilerin yaklaşık 1.74 milyonunu çocuklar oluşturmaktadır. Okula kayıtlı olan 645 bin çocuğa karşı, yaklaşık 400 bin çocuk hâlâ okul dışında. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün Mart 2019 verilerine göre ise Ülkemizde eğitim çağındaki bulunan tüm yabancı uyruklu öğrenci sayısı 1.234.439'dur. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Eylül 2018 verilerine göre Ülkemizde 1.234.439 eğitim çağındaki yabancı öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 736.735 (% 59,68) okula erişimi sağlanmıştır. Yabancı öğrencilerin 639.894'ü (% 51,84) e- okul sistemine; 96.841'i (%15,13) Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi (YÖBİS) 'e kayıtlıdır.

Tablo 2. Yabancı öğrenci bilgi işletim sistemindeki öğrenci sayıları

SINIF	E Okul Kayıtlı Öğrenci	YÖBİS Kayıtlı Öğrenci	Toplam	Eğitim Kademelerine göre	Çağ Nüfusu Toplam	Kademelere Göre Toplam Çağ Nüfus	Yüzde
Okul Öncesi (5 yaş)	30,697	1,406	32,103	32,103	95,094	95,094	%33,76
1. Sınıf (6 yaş)	99,787	592	100,379	369,622	101,529	382,748	%96,57
2. Sınıf (7 yaş)	92,975	1,09	94,065		99,667		
3. Sınıf (8 yaş)	70,225	2,775	73		94,684		
4. Sınıf (9 yaş)	55,32	46,858	102,178		86,868		
5. Sınıf (10 yaş)	67,461	907	68,368	175,019	85,82	300,458	%58,25
6. Sınıf (11 yaş)	42,824	2,681	45,505		77,881		
7. Sınıf (12 yaş)	22,384	10,043	32,427		69,818		
8. Sınıf (13 yaş)	13,777	14,942	28,719		66,939		
9. Sınıf (14 yaş)	20,25	391	20,641	71,848	66,55	269,236	%26,69
10. Sınıf (15 yaş)	10,274	846	11,12		64,782		
11. Sınıf (16 yaş)	5,331	4,171	9,502		69,398		
12. Sınıf (17 yaş)	2,812	7,148	9,96		68,515		
HEP A – B & Lise Hazırlık	5	2,991	2,996				
Açık okullar	17,629	0	17,629				
Toplam Öğrenci Sayısı	551,751	96,841	648,592	648,592	1.047.536	1.047.536	%61,92

*Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün internet adresinden alınmıştır. (hbogm.meb.gov.tr)

Gerçekleştirilen proje ve çalışmalara rağmen Suriyeli çocukların eğitime erişme oranları halen istenen düzeyde değildir. Eğitime erişenlerle ilgili olarak ise farklı sorunlarla karşılaşmaktadır. Koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunlar çeşitli araştırmalarda konu edilmiştir. Bu araştırmalarda sorun teşkil eden başlıklar arasında iletişim, dil önemli yer tutmaktadır (Gün ve Baldık, 2017; Şimşir ve Dilmaç 2018; Levent ve Çayak, 2017; Gencer, 2017; Aykırı, 2017; Mercan-Uzun ve Bütün, 2016; Erdem, 2017; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016; Emin, 2016; Bulut, Soysal, Gülçiçek, 2018).

Yetkililerin yaptıkları açıklamalar önceleri Suriyeli çocuklara kısa sürede ülkelerine geri dönecekleri düşüncesiyle Türkçe öğretme çabasına girilmediğini; kendi dillerinde ve Suriye'deki müfredata uygun bir eğitim verilmeye çalışıldığını ortaya koymaktadır (Seydi, 2014). Günümüzde ise Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonu hedeflenmekte ve bu doğrultuda projeler yürütülmektedir. Yine Türk eğitim sistemine entegrasyonun sağlanması için MEB hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün 19.07.2017 tarihli yazısında geçici eğitim merkezlerinde 15 saat zorunlu Türkçe dersinin eklendiği, geçici eğitim merkezlerinde öğrenim gören tüm öğrencilerin kademeli olarak Milli Eğitim Bakanlığı okullarına yönlendirileceği belirtilmiştir (MEB, 2017 kaynakçaya eklenecek). Eğitim konusunda yaşanabilecek olası riskler geçici koruma altındaki Suriyelilerin eğitime erişimin sağlanamaması; eğitim hizmeti alanlar içinse dil, iletişim, kültür, müfredat vb. nedenlerle eğitim sistemine ve okullara uyumlarının gerçekleştirilememesidir (Gencer, 2017:840). Bu risklerin aşılmasında Türkçe öğretimi ayrı bir öneme sahiptir. Türk Eğitim Sistemine Entegrasyon sürecinde ders müfredatını takip edebilmeleri ve ülkemizdeki akranlarıyla iletişim kurabilmelerinin yolu Türkçe öğrenmekten geçmektedir (MEB, 2019).

Alan yazında yer alan çalışmalar, resmi yazılar, projeler ve strateji belgeleri incelendiğinde Suriyeli öğrencilerin dil, iletişim ve uyum sorunlarının çözülmesinin ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle özellikle Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde karşılaştıkları sorunların ve çözüm önerilerinin öğretmen görüşleri doğrultusunda belirlenmesi önem taşımaktadır. Bu araştırmada, sınıflarında geçici koruma kapsamında Suriyeli öğrenci bulunan Türkçe öğretmenlerinin bu öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerine ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmaktadır.

2. Yöntem

Bu araştırmada, nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme (mülakat) kullanılmıştır. Araştırmada geçici koruma kapsamındaki Suriyeli çocukların Türkçe öğrenme süreçlerine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşleri, görüşme (mülakat) yoluyla toplanmıştır. Görüşme, kaynak kişinin ilgi, görüş, tutum ve davranışlarını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilir (Balci, 2001:180). Sosyal bir varlık olan insan söz konusu ise duygu ve düşünceleri yere, zamana ve kişisel faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Bu duygu ve düşünceleri daha derin ve ayrıntılı incelemek için görüşme uygun bir araştırma tekniği olarak görülmektedir (Türnüklü, 2000). Görüşme tekniği ile elde edilen nitel veriler üç alan uzmanının görüşleri doğrultusunda sayısallaştırılarak frekans ve yüzdelerle ulaşılmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın örneklemini 2018- 2019 eğitim öğretim yılında Gaziantep merkez ilçelerinde (Şahinbey, Şehitkâmil) görev yapan ve sınıflarında geçici koruma kapsamında Suriyeli öğrenci bulunan 13 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Örnekleme yer alacak öğretmenler amaçlı örneklem seçim

yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu çalışmada örnekleme temel oluşturan ölçüt, Türkçe Öğretmenlerinin sınıflarında geçici koruma kapsamında Suriyeli öğrenci bulunmasıdır. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Ölçüt ya da ölçütler önceden belirlenmiş olabileceği gibi araştırmacının kendisi de geliştirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 112).

Araştırmaya katılan öğretmenler K1,K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13 olarak kodlanmıştır.

Öğretmenlerin cinsiyet özellikleri ve meslekî deneyim süreleri Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 3. Çalışma grubunun cinsiyet ve meslekî deneyim özellikleri

	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13
Cinsiyet	E	K	E	K	K	E	K	K	E	K	E	K	K
Meslekî	1	2	1	2	4	11	7	1	1	3	12	17	1
Deneyim	yıl	yıl	yıl	yıl	yıl	yıl	yıl	yıl	yıl	yıl	yıl	yıl	yıl

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerin toplanmasında görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Bu çalışmada kullanılan görüşme formu, araştırmacının ilgili alan yazın ışığında belirlediği temalara göre şekillenmiştir. Yapılandırılmamış ya da yapılandırılmış görüşme tekniğine göre bu araştırma için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği daha uygun görülmüştür. Çünkü , “Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı plânladığı soruları içeren görüşme formunu hazırlar. Ayrıca görüşmenin seyrine bağlı olarak açılımlı sorularla, kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılı bilgi vermesini sağlayabilir. Yanıtı başka soruların içinde alınmış sorular varsa bunları atlayabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği belirli düzeyde standart olması sahip olduğu esneklik nedeniyle eğitimbilim araştırmalarında kullanılmaktadır” (Türnüklü, 2000, s. 547). Soruların amacına uygunluğu ve anlaşılabilirliği bir Türkçe öğretmeniyle yapılan görüşmeyle sınırlanmıştır. Görüşmeler araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sesli olarak kaydedilmiştir. Ses kayıtları araştırmacı ve iki alan uzmanı tarafından ayrı ayrı çözümlenerek ifadelerin benzerliğine göre gruplanmış, tasnif edilen ifadeler araştırmacı ve uzmanlar tarafından karşılaştırılarak son şekli verilmiştir. Ayrıca bir ölçme değerlendirme uzmanına gösterilen çözümlenmeler ile sınıflamalar uzman görüşü doğrultusunda düzenlenmiş, tablo halinde frekans ve yüzdeler sunulmuştur. Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin derinlemesine, ayrıntılı olarak belirlenmesi amaçlanmıştır. Böylelikle ulaşılan sonuçların benzer özellikler gösteren Türkçe öğretmenlerine genellenmesi mümkün olacaktır. Araştırma, örneklemden elde edilen bulgularla sınırlıdır.

3. Bulgular ve Yorumlar

1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemde sınıflarında geçici koruma kapsamında Suriyeli öğrenci bulunan Türkçe öğretmenlerinin bu öğrencilerin Türkçe öğrenmeye yönelik tutumları hakkındaki görüşleri nelerdir? sorusuna yanıt aranmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 4. *Türkçe öğretmenlerinin geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmeye yönelik tutumlarına ilişkin görüşleri*

Görüşler	f	%
Olumlu Tutum	4	30,76
Olumsuz Tutum	4	30,76
Öğrenciye Göre Değişen Tutum	5	38,46

Tablo 4'te görüldüğü gibi geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmeye yönelik tutumlarıyla ilgili olarak ; 'olumlu tutum, olumsuz tutum, öğrenciye göre değişen tutum kodları oluşturulmuş ve bütün bu kodlar tutum teması altında toplanmıştır. Öğretmenlerden dördü bu öğrencilerin Türkçe öğrenmeye yönelik tutumlarının olumlu olduğunu, öğretmenlerin dördü ise öğrencilerin tutumlarının olumsuz olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerden beşi ise tutumu olumlu ve olumsuz öğrencilerinin bulunduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğrencilerin Türkçe öğrenmeye yönelik tutumlarıyla ilgili öğretmen görüşlerinden alınan doğrudan ifadelerden dördü aşağıda verilmiştir.

K3: Türkçe öğrenmeye yönelik tutumları düşük, öğrenmeye hevesli değiller.

K4: Çektikleri sıkıntılara karşın ülkemizin sağladığı desteklerle hayata tutunan bu çocukları okullarda da görüyoruz. Kendi sınıflarımdaki Suriyeli öğrencileri değerlendirecek olursam Türkçe öğrenmeye yönelik tutumları çok iyi.

K5: Suriyeli öğrencilerim Türkçe öğrenmeye yönelik tutumları olumlu yöndedir. Kendilerini ifade etmek için Türkçe öğrenmeye ve geliştirmeye yönelik çaba göstermektedirler. İletişimin gereği olduğu için Türkçe öğrenmek istiyorlar.

K10: Öğrenciye göre değişiyor. Bazı öğrenciler çok istekli iken bazıları hiç umursamayıp öğrenmeye kendilerini kapatmışlar. Bunun nedeninin de toplumsal ya da kültürel olmadığının tamamen kişisel olduğunu düşünüyorum.

2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt probleminde sınıflarında geçici koruma kapsamında Suriyeli öğrenci bulunan Türkçe öğretmenlerinin bu öğrencilerin diğer öğrencilerle iletişimleri hakkındaki görüşleri nelerdir? sorusuna yanıt aranmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 5. *Türkçe öğretmenlerinin geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin diğer öğrencilerle iletişim kurma durumlarına ilişkin görüşleri*

Görüşler	f	%
Türk öğrencilerle Türkçe iletişim kuruyorlar.	2	15,38
Türk öğrencilerle Türkçe iletişim kurmuyorlar.	7	53,84
Kendi aralarında Arapça iletişim kuruyorlar.	4	30,76

Tablo 5'te görüldüğü gibi geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin diğer öğrencilerle iletişimlerine ilişkin olarak ; "Türk öğrencilerle Türkçe iletişim kuruyorlar, Türk öğrencilerle Türkçe iletişim kurmuyorlar, Kendi aralarında Arapça iletişim kuruyorlar." kodları oluşturulmuş ve bütün bu kodlar iletişim teması altında toplanmıştır. Öğretmenlerden ikisi bu öğrencilerin Türk öğrencilerle

Türkçe iletişim kurduklarını ifade ederken, öğretmenlerden yedisi Türk öğrencilerle Türkçe iletişim kurmadıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerden dördü ise bu öğrencilerin kendi aralarında Arapça iletişim kurduklarını söylemiştir. Bununla birlikte öğrencilerin iletişim durumlarına yönelik öğretmen görüşlerinden alınan doğrudan ifadelerden ikisi aşağıda verilmiştir.

K11: İletişimde sınırlıyız. Genelde zor durumda kalıklarında ana dillerine sarılmaktalar. Ya da diğer Türkçe konuşabilen arkadaşlarından destek istemekteler. Kendi aralarına yoğun olarak Arapça konuşmaktalar. İletişimleri yetersiz kalmaktadır.

K6: Kişisel olarak bir sorun yaşamıyorum. En büyük sorun derste ve ders dışında kendi aralarında Arapça kavgaları. Olaya müdahale çözüme kavuşturma şansım azalıyor. Çünkü başka bir öğrencinin çevirdiği kadar olaya hakimim.

1. Araştırmanın üçüncü alt problemde sınıflarında geçici koruma kapsamında Suriyeli öğrenci bulunan Türkçe öğretmenlerinin bu öğrencilerin temel dil becerilerindeki (dinleme, konuşma, okuma, yazma) yeterlilikleri hakkındaki görüşleri nelerdir? sorusuna yanıt aranmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 6. *Türkçe öğretmenlerinin geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin temel dil becerilerindeki yeterlik durumlarına ilişkin görüşleri*

Görüşler	f	%
Dinleme Yeterlikleri	4	30,76
Okuma Yeterlikleri	2	15,38
Konuşma Yeterlikleri	6	46,15
Yazma Yeterlikleri	1	7,69

Tablo 6’da görüldüğü gibi geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin temel dil becerilerindeki (dinleme, konuşma, okuma, yazma) yeterlilikleriyle ilgili ; “dinleme yeterlikleri, konuşma yeterlikleri, okuma yeterlikleri ve yazma yeterlikleri” kodları oluşturulmuş ve bütün bu kodlar temel dil becerileri teması altında toplanmıştır. Öğretmenlerden dördü bu öğrencilerin dinleme becerisinin diğer dil becerilerine oranla daha iyi geliştiği görüşünderken; altısı konuşma, ikisi okuma ve biri yazma becerilerinin diğer dil becerilerine oranla daha iyi geliştiği görüşündedir. Bununla birlikte öğrencilerin temel dil becerilerindeki yetkinlik durumlarına yönelik öğretmen görüşlerinden alınan doğrudan ifadelerden ikisi aşağıda verilmiştir.

K9: Dinleme ve okuma becerileri iyi düzeyde fakat yazma becerileri alt düzeydedir.

K12: Okuma yazma konusunda pek iyi seviyede olduklarını göremiyorum ama konuşma konusunda şu an adaptasyon sürecinde oldukları için bu beceriyi yeterli görüyorum. Dinleme konusunda da bazı kavramları bilmedikleri ve sözcük dağarcıkları eksik olduğu için kelimeler, cümleler arasında bağlantı kuramıyorlar.

2. Araştırmanın dördüncü alt problemde sınıflarında geçici koruma kapsamında Suriyeli öğrenci bulunan Türkçe öğretmenlerinin bu öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde kullanılan öğretim materyallerine ilişkin görüşleri nelerdir? sorusuna yanıt aranmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 7. *Türkçe öğretmenlerinin geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde kullanılan öğretim materyallerine (ders kitapları) ilişkin görüşleri*

Görüşler	f	%
Seviyeye uygun buluyorum.	2	15,38
Seviyeye uygun bulmuyorum (seviyelerinin üzerinde)	11	84,61
Kendim öğrencilere özgü materyaller tasarlıyorum.	0	0

Tablo 7’de görüldüğü gibi geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde kullanılan öğretim materyallerine ilişkin öğretmen görüşlerine ilişkin olarak ; “ ‘Seviyeye uygun buluyorum.’, ‘Seviyelerinin üzerinde buluyorum.’ ve ‘Kendim bu öğrenciler için özel olarak materyaller hazırlıyorum.’ ” kodları oluşturulmuş ve bütün bu kodlar öğretim materyali teması altında toplanmıştır. Öğretmenlerden ikisi Türkçe ders kitaplarını bu öğrencilerin seviyesine uygun görürken, 11 öğretmen ders kitaplarının bu öğrencilerin seviyesinin üzerinde olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Öğretmenler bu öğrenciler için özel olarak materyal hazırlanması gerektiğini ifade etmekle birlikte kendilerinin bu materyalleri hazırlamadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğretim materyalleri temasına yönelik öğretmen görüşlerinden alınan doğrudan ifadelerden dördü aşağıda verilmiştir.

K2: Daha önce GEM’de çalışmış bir öğretmen olarak bu öğrencilere normal devlet okullarında Türkçe dersinde kullanılan kitabın ağır olduğunu düşünüyorum. Bu öğrenciler için GEM’lerde aldıkları eğitimin devamı niteliğinde kitaplar okutmaya devam etmeli, yeni basılan kitaplarla derste işlediğimiz Türkçe ders kitabını desteklemeliyiz.

K3: Ders kitapları bu öğrencilere uygun olmayıp ağır gelmektedir.

K4: Ders kitapları Suriyeli öğrenciler için uygun değildir. Etkinliklerin daha basit, anlaşılır olduğu ve günlük hayatla ilgili konuşma dilini yansıtan etkinliklerin yer aldığı kitaplar hazırlanmalıdır.

K8: Belli bir seviyede dil yeterliliği olanlar için kitabın gayet iyi olduğu kanısındayım. Etkinlikleri ve metinleri anlamada pek zorlanmıyorlar.

3. Araştırmanın beşinci alt probleminde sınıflarında geçici koruma kapsamında Suriyeli öğrenci bulunan Türkçe öğretmenlerinin bu öğrencilere yönelik ölçme değerlendirme çalışmalarına ilişkin görüşleri nelerdir? sorusuna yanıt aranmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 8. *Türkçe öğretmenlerinin geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde gerçekleştirilen ölçme değerlendirme çalışmalarına ilişkin görüşleri*

Görüşler	f	%
Türk öğrencilere uyguladığım ölçme ve değerlendirmeyi uyguluyorum.	11	84,61
Farklı ölçme ve değerlendirme uyguluyorum	2	15,38

Tablo 8’de görüldüğü gibi geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrenciler için yapılan ölçme ve değerlendirme çalışmalarına yönelik öğretmenlerin görüşleri; “ ‘Türk öğrencilerle aynı ölçme değerlendirme çalışmalarını yapıyorum.’ ve ‘Bu öğrenciler için özel farklı ölçme değerlendirme uyguluyorum.’ ” kodları altında ele alınmıştır. Bu kodlar ise ölçme ve değerlendirme teması altında toplanmıştır. Öğretmenlerden on biri bu öğrencilerle Türk öğrenciler için aynı ölçme değerlendirme çalışmalarını yürüttüklerini ifade ederken, iki öğretmen bu öğrenciler için farklı ölçme değerlendirme

çalışmaları yaptıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte ölçme değerlendirme temasına yönelik öğretmen görüşlerinden alınan doğrudan ifadelerden beşi aşağıda verilmiştir.

K3: Diğer öğrenciler gibi genel değerlendirmeye alıyorum. Farklı bir değerlendirme yapmıyorum.

K4: Sınıftaki az sayıda öğrenci için ayrı bir ölçme yapmıyorum. Bu öğrenciler için becerilerin ayrı ayrı değerlendirildiği sınavlar yapılmalıdır.

K5: Suriyeli öğrencilere de aynı ölçme değerlendirmeyi uyguluyorum.

K7: Ana dili Türkçe olan öğrencilerimizle aynı sınava tabi tutuyoruz. Zira ayrı sınav yapacak elimizde yasal bir dayanak da yok.

K10: Bu öğrencilere yönelik ayrı bir sınav uyguluyorum. Temel dil becerilerinden okuma, yazma becerilerini ölçen ayrı bir sınav uyguluyorum.

4. Araştırmanın altıncı alt problemde sınıflarında geçici koruma kapsamında Suriyeli öğrenci bulunan Türkçe öğretmenlerinin bu öğrencilere yönelik öğrenme öğretme sürecinin planlanmasına ilişkin görüşleri nelerdir? sorusuna yanıt aranmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 9. *Türkçe öğretmenlerinin geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinin planlanmasına ilişkin görüşleri*

Görüşler	f	%
Öğrencilere özgü planlama yapıyor	0	0
Öğrencilere özgü planlama yapmıyor	13	100

Tablo 9’da görüldüğü gibi geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilere yönelik öğrenme öğretme sürecinin planlanması konusunda öğretmenlerin görüşlerine ilişkin olarak; “ ‘Bu öğrencilere özgü planlama yapıyorum.’ ve ‘Öğrencilere özgü planlama yapmıyorum.’ ” kodları oluşturularak planlama teması altında ele alınmıştır. Öğretmenlerin tamamı bu öğrenciler özgü planlama yapmadıklarını ifade etmiştir. Bu hususta öğretmen görüşlerinden alınan doğrudan ifadelerden dördü aşağıda verilmiştir.

K1: Bu öğrenciler için çok ayrı bir planlama yapmıyorum. Her ders öncesi bir önceki derse dayanarak bu öğrencilerde ilerleme kaydetmek istiyorum.

K5: Bu öğrencilere ayrı bir planlama yapmıyorum. Bu şartlarda onlara ayrı bir plan ve program uygulamam mümkün değil.

K10: Kursu gidip benim dersime girmedikleri için ayrı bir planlama yapmıyorum ama geri kaldıkları noktalarda onlar için vakit ayırıp ders anlatıyorum.

K13 Ayrı bir plan yapmıyorum. Çocuklarla ilgilenmek zor oluyor.

5. Araştırmanın yedinci alt problemde sınıflarında geçici koruma kapsamında Suriyeli öğrenci bulunan Türkçe öğretmenlerinin bu öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde karşılaştıkları uyum sorunlarına ilişkin görüşleri nelerdir? sorusuna yanıt aranmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 10. *Türkçe öğretmenlerinin geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri*

Görüşler	f	%
Dil sorunu	6	46,15
Kültürel farklılık	2	15,38
Plansızlık ve uyum planı olmayışı	1	7,69
Dil ve iletişim	2	15,38
Gruplaşma ve çeteleşme	2	15,38

Tablo 10'da görüldüğü gibi geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde karşılaştıkları uyum sorunları hakkında öğretmen görüşlerine ilişkin olarak; "dil sorunu, kültürel farklılık, plansızlık, dil ve iletişim, gruplaşma ve çeteleşme" kodları belirlenerek uyum teması altında toplanmıştır. Öğretmenlerden altısı öğrencilerin uyum süreçlerinde en önemli sorun olarak dil sorununu; ikisi kültürel farklılığı; biri bir uyum plânı olmamasını; ikisi dil ve iletişim sorununu ve ikisi de gruplaşma ve çeteleşme sorununu dile getirmiştir. "Uyum" temasına yönelik öğretmen görüşlerinden alınan doğrudan ifadelerden beşi aşağıda verilmiştir.

K7: Ortada bir uyum süreci olması için "uyum planı" olmalı, yok. Yapılan hizmet içi eğitimler "sadra şifa olmaktan" çok uzak.

K5: Karşılaştığım sorun dil problemidir. Tüm sorunlara dil sorunu temel oluşturmaktadır.

K6: Dört temel dil becerisi yeterlilikleri istenilen seviyede olmadığı için- her ne kadar beden dilimizle iyi niyetimizi anlatmaya çalışsak da- sağlıklı bir iletişim kurmak güçleşiyor.

K11: İletişime kapalı olduklarından dikkatlerini çekemiyorum. Sürekli huzur bozucu hareketler sergiliyorlar. Çünkü derse odaklanacak kadar Türkçe bilmiyorlar.

K3: Normal sınıflarda uyumları zor oluyor. Bunun da kaynağı özgüven eksikliği. Özgüvenlerini kıran şey ise dile hakim olamayışlarıdır. Bu sorunun çözümü normal okul sınıflarına gelmeden önce nitelikli bir eğitim verilmesidir.

4. Sonuç

Araştırmadan elde edilen nitel veriler değerlendirildiğinde; bu öğrencilerin Türkçe öğrenmeye yönelik tutumlarını eşit sayıda öğretmen tamamen olumlu ve olumsuz olarak görürken, öğrenci tutumlarını öğrenciye göre farklılaştığını ifade edenlerin sayısı daha fazladır. Bu öğrencilerin diğer öğrencilerle olan iletişim durumlarına ilişkin olarak öğretmenlerin çoğu bu öğrencilerin Türk öğrencilerle iletişim kurmadıklarını belirtmiştir. Temel dil becerilerindeki yetkinliklerine ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde bu öğrencilerin en az gelişmiş dil becerilerinin yazma ve okuma becerileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kullanılan öğretim materyalleri konusunda öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarını öğrencilerin seviyesinin üzerinde bulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçme değerlendirme çalışmalarına ilişkin olarak Türkçe öğretmenlerinin çoğunluğunun bu öğrenciler için özel ölçme değerlendirme çalışmaları yapmadıkları sonucu elde edilmiştir. Türkçe öğrenme süreçlerinin planlanması konusunda öğretmenlerin tamamının bu öğrenciler için ayrı planlama yapmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlere "Sizce bu öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde karşılaşılan

en önemli sorunlar nelerdir?" diye sorulduğunda öğretmenlerin başlıca sorun olarak dil sorununu gördükleri sonucuna ulaşmıştır.

Elde edilen sonuçlar ışığında; bu öğrencilerin dil yeterliklerinin yaş grubuna göre belirlenmesi, bu öğrencilerin dil yeterliklerini geliştirebilecekleri Türkçe hazırlık sınıfları oluşturulması, Türkçe öğretmenlerine bu yaş aralığı için yabancılara Türkçe öğretimi konusunda eğitim verilmesi gerektiğini belirtmek mümkündür.

Kaynakça

Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2, 44-56.

Balcı, A.(2001). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem teknik ve ilkeler* (3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Bulut, S., Soysal Kanat, Ö., Gülçiçek, D. (2018). Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğretmeni olmak: Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(2), 1210-1238

Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi* 1(1), 26-42.

Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10(54), 838-851.

GİGM. (2019). *Geçici koruma*. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik adresinden 22.03.2019 tarihinde erişilmiştir.

Gün, M., Baldık Y. (2017). Türkiye’de kamp dışında misafir edilen Suriyeli sığınmacı gençlere yönelik eğitim hizmetleri (Kayseri örneği). *Route Educational and Social Science Journal*, 4(2), 287-299.

Levent F., Çayak S. (2017). Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 21-46.

MEB. (2014). *Yabancılara yönelik eğitim-öğretim hizmetleri*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html adresinden 05.03.2019 tarihinde erişilmiştir.

MEB. (2015). *MEB stratejik plan (2015-2019)*. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf adresinden 12.03.2019 tarihinde erişilmiştir.

MEB. (2019). https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_03/06145652_04-Mart2019_internetsunu.pdf adresinden 05.04.2019 tarihinde erişilmiştir.

MEB. (2019). Türkçe Dil Eğitimi. <https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Faaliyetler/TurkceOgretimi> adresinden 02.04.2019 tarihinde erişilmiştir.

Mercan Uzun, E., Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.

-
- Santaş, E., Şahin, Ü., Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 25(1), 208-229.
- Seydi, Ali R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 267-305.
- Şimşir Z., Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *İlköğretim Online*, 17(2), 1116-1134.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6(24), 543-559.
- UNICEFTMK. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli çocuklar*. <https://www.unicefturk.org/yazi/acil-durum-turkiyedeki-suriyeli-cocuklar> adresinden 22.03.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin yayıncılık.